

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**
UNIVERSITY
OF THESSALY

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

***«ΤΟ ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΕΛΓΙΝΕΙΩΝ»***

ΚΟΤΣΙΑΣΙ ΦΙΟΡΕΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΜΠΑΧΤΣΕΤΖΗΣ

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2024

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά τους καθηγητές μου για την πολύτιμη αρωγή τους καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας.

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ

«Το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης και η Πολιτιστική Διπλωματία των Ελγίνειων».

«The New Acropolis Museum and the Cultural Diplomacy of the Elgin Marbles».

ΜΕΛΗ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Σωτήριος Μπαχτσετζής: Αναπληρωτής Καθηγητής – Θεωρίες Σύγχρονης Τέχνης κι Επιμελητικών Πρακτικών, Πρόεδρος Τμήματος Πολιτισμού και Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών.

Ελπίδα Καραμπά: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια – Πολιτισμική Διαμεσολάβηση κι Εκπαίδευση στις Τέχνες, Αντιπρόεδρος Τμήματος Πολιτισμού και Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών.

Κωνσταντίνος Καλαντζής: Επίκουρος Καθηγητής - Ανθρωπολογία Μέσα και Αναπαράσταση.

© Copyright Φιορέλα Κοτσίασι

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Το έργο αυτό αποτελεί πτυχιακή εργασία που συντάχθηκε για το Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του τμήματος Πολιτισμού και Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και υποβλήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2024.

Η συγγραφέας βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας κι έρευνας, η οποία εκπονήθηκε σύμφωνα με τον Κανονισμό Εκπόνησης Πτυχιακής Εργασίας του ΤΠΔΜΒ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εξώφυλλο.....σελ.	I
Εσώφυλλο.....σελ.	II
Περίληψη.....σελ.	VI
Σκοπός.....σελ.	VII
Εισαγωγή.....σελ.	1
1. Κύριο Μέρος Α Υπέρ της παραμονής στο Βρετανικό Μουσείο.....σελ.	2
1.1 Πολιτικό Πλαίσιο.....σελ.	2
1.2 Νομικό Πλαίσιο.....σελ.	7
1.3 Ηθικό Πλαίσιο.....σελ.	8
2. Κύριο Μέρος Β' Υπέρ της επιστροφής στο Μουσείο της Ακρόποληςσελ.	11
2.1 Πολιτικό Πλαίσιο.....σελ.	11
2.2 Νομικό Πλαίσιο.....σελ.	15
2.3 Ηθικό Πλαίσιο.....σελ.	17
Συμπεράσματα/Επίλογος.....σελ.	20
Βιβλιογραφία.....σελ.	23
Παράρτημα.....σελ.	27

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αναλύει το πολύπτυχο ζήτημα του ελληνικού αιτήματος για την επανένωση των Ελγίνειων Μαρμάρων στο νέο Μουσείο της Ακρόπολης στην Αθήνα που άνοιξε για το κοινό το 2009. Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη του νομικού και διπλωματικού πλαισίου όσον αφορά το ζήτημα της παραμονής τους στο Βρετανικό Μουσείο ή της επιστροφής τους στο Μουσείο της Ακρόπολης στο συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο. Η έρευνα επικεντρώνεται στην αποδελτίωση λόγων πολιτικών προσώπων στην Ελλάδα και τη Μ. Βρετανία που αφορούν το θέμα, έτσι όπως αυτοί παρουσιάζονται στον ημερήσιο τύπο. Παράλληλα, παρουσιάζει το θέμα σε τρεις διαφορετικές διαστάσεις, αυτές της νομικής, της πολιτικής και ηθικής φύσεως, έτσι όπως αυτή γίνεται εμφανής στη δημόσια σφαίρα. Με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να αναλύσουμε τα ιστορικά κι επιστημονικά δεδομένα όσον αφορά τις πρόσφατες προσπάθειες επαναπατρισμού τους. Ταυτόχρονα, αναλύονται και οι απόψεις των πολιτικών δυνάμεων των δύο χωρών, τι υποστήριζαν και τι υποστηρίζει η εκάστοτε επίσημη πολιτική, τι ορίζει το νομικό πλαίσιο όσον αφορά το διεθνές δίκαιο, δηλαδή το Δίκαιο της Προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς αλλά και η Διακυβερνητική Επιτροπή της UNESCO* για την Επιστροφή των Πολιτιστικών Αγαθών στις Χώρες Προέλευσης. Τέλος, και όπως αναφέρθηκε παραπάνω, σημαντικό στοιχείο της έρευνας είναι η ερμηνεία της επιχειρηματολογίας των δημόσιων λόγων πολιτικών προσώπων έτσι όπως αυτοί μεταφέρονται στον τύπο καθώς μέσω αυτών μπορούμε να μελετήσουμε τις διαφορετικές απόψεις που επικρατούν όσον αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: διπλωματία, Ακρόπολη, μουσείο, Έλγιν, γλυπτά, ιστορία.

SUMMARY

This thesis analyzes the multifaceted issue of the Greek request for the reunification of the Elgin Marbles in the new Acropolis Museum in Athens that opened to the public in 2009. The purpose of the thesis is to study the history of the Elgin Marbles and the entire legal and diplomatic framework regarding their stay at the British Museum or

their return to the Acropolis Museum in that particular time frame. The research focuses on debunking speeches of political figures in Greece and Great Britain concerning the subject, as they are presented in the daily press. Meanwhile, it presents the issue in three different dimensions, those of a legal, political and ethical nature, as it becomes evident in the public sphere. In this way we can analyze the historical and scientific data available, how the whole issue of the Marbles began, from their transfer to the British Museum to the current efforts to repatriate them. At the same time, the views of the political forces of the two countries are analyzed, what the official policy of each supported and supports, what the legal framework defines in terms of international law, i.e. the Law of the Protection of Cultural Heritage as well as the Intergovernmental Committee of UNESCO for the Return of Cultural Property to the Countries of Origin. Finally, and as mentioned above, an important element of the research is the interpretation of the public speeches of politicians and the press, as through them we can study the different opinions that prevail regarding the specific issue.

KEY WORDS: diplomacy, Acropolis, museum, Elgin, sculptures, history.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η ανάλυση του πλαισίου του ζητήματος των Ελγίνειων Μαρμάρων καθώς και των διαπραγματεύσεων όσον αφορά την παραμονή των γλυπτών στο Βρετανικό Μουσείο ή την επιστροφή τους στο νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Ο αναγνώστης καλείται να κατανοήσει τα επιχειρήματα που παρατίθενται από τις δύο πλευρές ούτως ώστε να καταλήξει στα δικά του συμπεράσματα κρίνοντας όσα έχει μελετήσει. Η παρούσα εργασία δεν έχει ως απώτερο σκοπό της την ανάδειξη της σωστής και της μη σωστής πλευράς, αλλά την παράθεση των επιχειρημάτων και των δύο αντιμαχόμενων πλευρών που η κάθε μία για τους δικούς της λόγους υποστηρίζει ότι κρίνει πιο ορθό και αληθές όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις σχετικά με το ζήτημα του επαναπατρισμού των γλυπτών του Παρθενώνα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ζήτημα της επιστροφής των Ελγίνειων, που ξεκίνησε ως μεθοδευμένη εκστρατεία το 1983 επί θητείας της Μελίνας Μερκούρη ως Υπουργού Πολιτισμού της Ελληνικής Δημοκρατίας – αν και οι προσπάθειες χρονολογούνται ήδη από το 1836¹ – οφείλει να μελετηθεί από όλες τις πλευρές καθώς σε αυτό εμπλέκεται ο χώρος της πολιτικής, της νομικής αλλά και της κοινής γνώμης, τρία πολύ ισχυρά πλαίσια τα οποία επιτελούν πολύ σημαντικούς ρόλους όσον αφορά τα διεθνή ζητήματα της εκάστοτε χώρας. Τα Ελγίνεια Μάρμαρα, ή αλλιώς Γλυπτά του Παρθενώνα, είναι μία συλλογή γλυπτών που προέρχονται από την Ακρόπολη Αθηνών, αφαιρέθηκαν και κλάπηκαν από τον Τόμας Μπρους, 7^ο κόμη του Έλγιν, πρέσβη στην Οθωμανική Αυτοκρατορία από το 1799 μέχρι το 1803, και μεταφέρθηκαν στη Βρετανία το 1806. Εκμεταλλευόμενος την Οθωμανική ηγεμονία στην Ελληνική επικράτεια, ισχυρίστηκε ότι κατάφερε και απέκτησε φερμάνι από τις οθωμανικές αρχές για την αποκαθήλωσή τους από τον Παρθενώνα με σκοπό τη μέτρηση και την αποτύπωσή τους σε σχέδια, και στη συνέχεια προχώρησε στην αφαίρεση και φυγάδευσή τους.² Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τις προσπάθειες επαναπατρισμού των Γλυπτών του Παρθενώνα και των διπλωματικών διαπραγματεύσεων ανάμεσα σε Ελλάδα και Μεγάλη Βρετανία και πως αυτές αξιολογούνται από τους διεθνείς οργανισμούς όπως η Διακυβερνητική Επιτροπή της UNESCO για την Επιστροφή των Πολιτιστικών Αγαθών στις Χώρες Προέλευσης αλλά και από τις φυσιογνωμίες του πολιτικού και ακαδημαϊκού περιβάλλοντος. Το ζήτημα των Ελγίνειων Μαρμάρων είναι πολυδιάστατο καθώς έχει μελετηθεί και αναλυθεί από επιστήμονες, πολιτικούς αλλά και δημοσιογράφους και οι απόψεις δίστανται όσον αφορά την επιστροφή τους στην Αθήνα και στο Μουσείο της Ακρόπολης ή την παραμονή τους στο Βρετανικό Μουσείο όπως και συμβαίνει τα τελευταία 208 χρόνια. Η μεθοδολογία που ακολούθησα είναι η βιβλιογραφική επισκόπηση η οποία δίνει έμφαση σε τρεις υποενότητες, αυτή της πολιτικής, της νομικής και της ηθικής φύσεως που στην προκειμένη περίπτωση αφορά και την κοινή γνώμη. Κύριο μέλημα ήταν η συλλογή, η ερμηνεία και η ανάλυση δεδομένων, μέσω τεκμηριωμένων παρατηρήσεων που αντλούνται τόσο από επιστημονική βιβλιογραφία όσο και από δημοσιογραφικά άρθρα που σχετίζονται με το θέμα. Όσον αφορά τον τρόπο γραφής της εργασίας, για την πιο ευχάριστη και προσεγμένη ανάγνωση θεώρησα

¹ Titi, C., (2023). *The Parthenon Marbles and International Law*. New York: Springer Nature, σελ. 127

² Ο.π. σελ. 6.

απαραίτητη τη χρήση των παραγράφων και των πολλαπλών ενοτήτων, της χρήσης των λέξεων κλειδιών αλλά και τεκμηριωτικού οπτικού υλικού (φωτογραφιών). Γι' αυτό τον λόγο επισκέφθηκα το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης τον Ιανουάριο του 2024 για να μπορέσω να περιηγηθώ στο χώρο, να συλλέξω οπτικό υλικό αλλά και να μπορέσω και από μουσειολογικής άποψης να κατανοήσω τον εκθεσιακό σχεδιασμό του Μουσείου.

1. ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ Α ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

1.1 ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Όσον αφορά το πολιτικό πλαίσιο από την πλευρά του Ηνωμένου Βασιλείου τίθενται προς μελέτη οι δηλώσεις των βρετανών πρωθυπουργών όσον αφορά την επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα στο Νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Θα μελετηθούν οι δηλώσεις από την θητεία του Γκόρντον Μπράουν κι έπειτα καθώς η θητεία του ξεκίνησε το 2007, δύο χρόνια πριν τα επίσημα εγκαίνια του Μουσείου της Ακρόπολης. Τον Ιούνιο του 2009 έγινε επίσημη πρόσκληση για τα εγκαίνια σε αρχηγούς κρατών, διάσημους, μέλη αριστοκρατικών οίκων και ανθρώπους που ασχολούνται με την ιστορία και τον πολιτισμό, συμπεριλαμβάνοντας την Ελισσάβετ Β' του Ηνωμένου Βασιλείου, τον Δούκα του Εδιμβούργου και τον τότε πρωθυπουργό Γκόρντον Μπράουν. Και οι τρεις απέρριψαν την πρόσκληση, με τον τελευταίο να δηλώνει πως δεν πρόκειται να γίνει κάποια συζήτηση περί επιστροφής των γλυπτών ούτε δανεισμού τους για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα καθώς τέτοιου είδους δηλώσεις υποβιβάζουν τη νόμιμη ιδιοκτησία των συλλογών που διαθέτει το Βρετανικό Μουσείο.

«As the row raged, Boulton sent out damage limitation emails. To the Observer, she wrote: "It's not the case that an offer to lend the Parthenon Sculptures was specifically made ... It is clear from Mr. Samaras' statement that he does not recognize the British Museum's legal ownership of the sculptures in our collection, which makes any meaningful discussion on loans virtually impossible." Celebrities, royals and heads of state are expected to attend Saturday's inauguration of the museum, built within sight of the Parthenon, at the foot of the Acropolis. However, delegates from

Britain, including the Queen and the Duke of Edinburgh, have been quick to send their regrets. Last week, Gordon Brown declined his invitation. Ben Bradshaw, the new secretary for culture and sport, followed suit, as did Neil MacGregor, director of the British Museum. It has been left for two British Museum curators to represent the U.K.»³

Παρόμοια ήταν και η δήλωση του Πρωθυπουργού του Ηνωμένου Βασιλείου από 2010 έως το 2016 Ντέιβιντ Κάμερον, ο οποίος σε δήλωση του αναφέρει ότι δεν έχει ουδεμία πρόθεση να επιτρέψει στη Βρετανία «να χάσει τα μάρμαρά της», λέγοντας στους βουλευτές του ότι δεν συμφωνεί και ότι δεν πρόκειται να επιτρέψει να χάσουν όσα έχουν απεκτήσει όλα αυτά τα χρόνια ούτως ώστε να αναιρέσει ένα λάθος δύο αιώνων μέσω της πλήρους αποκατεστημένης επιστροφής των γλυπτών. «Cameron said he had no intention of allowing Britain to "lose its marbles". He told MPs: "I'm afraid I don't agree ... the short answer is that we're not going to lose them.»⁴ Ακόμη και χρόνια αργότερα, η διάδοχος του Κάμερον, Τερέζα Μέι, απέρριψε μία νέα προσπάθεια επιστροφής των Μαρμάρων. Παρέπεμψε τον τότε πρωθυπουργό της Ελλάδος Αλέξη Τσίπρα, στον ρόλο των διαχειριστών του Βρετανικού Μουσείου ως φύλακες της διασυνδεδεμένης παγκόσμιας συλλογής του Μουσείου, οι οποίοι υποστήριζαν πως τα Μάρμαρα του Παρθενώνα είναι «ένα μέρος της κοινής κληρονομιάς» του κόσμου και ξεπερνούν τα πολιτικά όρια».

«Seven years later, Cameron's successor Theresa May (2016-2019) batted away a fresh attempt to return the Marbles from newly appointed Greek Prime Minister Alexis Tsipras. She referred Greece's premier to the role of the British Museum's trustees as guardians of the Museum's interconnected world collection. The Parthenon Marbles are "a part of the world's shared heritage and transcend political boundaries," according to the trustees in a statement they published on the Museum's website.»⁵

Θα μπορούσε κανείς να πει πως και οι ένθερμοι κλασικιστές και δεδηλωμένοι φιλέλληνες μπορούν με το πέρασμα του χρόνου κι εξαιτίας των συμφερόντων να

³ Smith, H., "Greek fury at the Elgin Marbles", *The Guardian*, 14/06/2009, <https://www.theguardian.com/world/2009/jun/14/elgin-marble-row-acropolis-museum-athens> (Τελευταία επίσκεψη: 22/08/2024).

⁴ Mulholland, H., "David Cameron rejects call to return Parthenon Marbles to Greece", *The Guardian*, 22/06/2011, <https://www.theguardian.com/politics/2011/jun/22/cameron-rejects-return-parthenon-marbles-greece> (Τελευταία επίσκεψη: 20/08/2024).

⁵ Unnamed, "This party's not for turning", *Returning Heritage*, 18/03/2023, <https://www.returningheritage.com/this-partys-not-for-turning> (Τελευταία επίσκεψη: 14/08/2024).

αλλάζουν τα πιστεύω και τις πεποιθήσεις τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Μπόρις Τζόνσον, ο οποίος δυνητικά ήταν πιο πιθανό από οποιονδήποτε άλλο πρωθυπουργό του Συντηρητικού Κόμματος να συμμεριστεί την ελληνική έκκληση για αποκατάσταση, απέδειξε πόσο συχνά η πολιτική σκοπιμότητα μπορεί να ξεπεράσει προσωπικές παραινέσεις. Το 1986 ο Μπόρις Τζόνσον είχε στείλει επιστολές στην τότε Υπουργό Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη, εκφράζοντας την ένθερμη υποστήριξή του προς το ελληνικό κράτος το οποίο είχε ξεκινήσει τις διαπραγματεύσεις περί επιστροφής των Γλυπτών του Παρθενώνα. Ο Τζόνσον κατηγορούσε την Βρετανική κυβέρνηση για σοφιστεία και αδιαλλαξία καθώς η πολιτική της ήταν απαράδεκτη για τους καλλιεργημένους ανθρώπους και πως ο λόρδος Έλγιν εκμεταλλεύτηκε την οθωμανική αναρχία για να πράξει κατά το δοκούν. «Deploying language that would make campaigners proud, Johnson not only believed the fifth century BC antiquities should be displayed “where they belong”, but deplored how they had been “sawed and hacked” from the magisterial edifice they once adorned.»⁶ Η σχεδόν μαθητική ρητορική του Τζόνσον υπέρ της επιστροφής των Μαρμάρων στράφηκε γρήγορα όταν εξελέγη δήμαρχος του Λονδίνου, θέση στην οποία εξελέγη ξανά το 2012, με τον ίδιο να δηλώνει «όσο συμπαθώ την ιδέα της επιστροφής στην Αθήνα, νιώθω ότι πρέπει να υπερασπιστώ τα συμφέροντα του Λονδίνου.» «Much as I sympathize with the case for restitution to Athens, I feel that on balance I must defend the interests of London.»⁷ Και κατά τη διάρκεια της θητείας του ως πρωθυπουργός από το 2019 έως το 2022, δήλωσε πως η επιστροφή των Μαρμάρων στην Ακρόπολη θα είχε ως αποτέλεσμα μία «ύβρη των ύβρεων», χειρότερη από οποιεσδήποτε άλλες συνέπειες της κατοχής, θα ήταν ταυτόχρονα επιπόλαιη, αλλόκοτη και ακατάλληλη. «To argue that return of the marbles to the Acropolis would result in an ‘infamy of infamies,’ worse than any other consequences of occupation, is at once frivolous and grotesquely inappropriate.»⁸ Με αυτόν τον τρόπο ο Τζόνσον συνέχισε να επιμένει ότι είναι οι διαχειριστές του Βρετανικού Μουσείου και όχι η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου που είναι αρμόδιοι να αποφασίσουν εάν τα Μάρμαρα του Παρθενώνα θα επιστραφούν ποτέ στην Ελλάδα. «The UK government has a firm longstanding position on the sculptures which is that they were legally acquired by Lord Elgin under the appropriate laws of the time

⁶ Smith, H., “Boris Johnson’s zeal to return Parthenon marbles revealed in 1986 article”, *The Guardian*, 18/12/2021, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2021/dec/18/boris-johnsons-zeal-to-return-parthenon-marbles-revealed-in-1986-article> (Τελευταία επίσκεψη: 18/08/2024)

⁷ Unnamed, “This party’s not for turning”, *Returning Heritage*, 18/03/2023, <https://www.returningheritage.com/this-partys-not-for-turning> (Τελευταία επίσκεψη: 14/08/2024).

⁸ Clogg, R., “Boris Johnson and the Parthenon Marbles”, *Ekathimerini*, 22/01/2023, <https://www.ekathimerini.com/opinion/1202884/boris-johnson-and-the-parthenon-marbles/> (Τελευταία επίσκεψη: 07/08/2024)

and have been legally owned by the British Museum's Trustees since their acquisition.»⁹

Από τις παραπάνω δηλώσεις συμπεραίνουμε ότι αν και το θέμα είναι σαφώς πολιτικό, η εκάστοτε πολιτική εξουσία παραπέμπει στην διοίκηση του Βρετανικού Μουσείου ως μοναδικό υπεύθυνο διαχειριστή των Μαρμάρων αποκρύπτοντας ή και απεμπολώντας κατ' αυτό τον τρόπο τη δική της πολιτική ευθύνη και αρμοδιότητα. Για παράδειγμα, στην προκειμένη περίπτωση η κυβέρνηση θα μπορούσε να αλλάξει την υφιστάμενη νομοθεσία που νομικά εμποδίζει τους διαχειριστές να επιστρέψουν τα Μάρμαρα, ωστόσο επιλέγει να μην το κάνει. Ακόμη και η Λίζ Τρας, της οποίας η θητεία ως Πρωθυπουργού του Ηνωμένου Βασιλείου διήρκεσε μόλις πενήντα ημέρες, ήταν απόλυτη στις αποφάσεις της όσον αφορά τα Γλυπτά καθώς κι αυτή αρνήθηκε κατηγορηματικά την επιστροφή τους, μιας και η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου απέρριπτε σταθερά τις εκκλήσεις για την επανένωση των Μαρμάρων με τη ζωοφόρο του Παρθενώνα στην οποία ανήκαν αρχικά, επικαλούμενη συχνά τον νόμο του Βρετανικού Μουσείου του 1963, ο οποίος απαγορεύει στους διαχειριστές του κρατικού ιδρύματος να παραχωρούν αντικείμενα από τη συλλογή. «Until recently, the U.K. government has consistently rejected pleas to reunite the marbles with the frieze to which they originally belonged, often citing the British Museum Act 1963, which forbids the state-owned institution's trustees from deaccessioning objects from the collection.»¹⁰ Ακόμη πιο «δυσμενείς» ήταν οι συνθήκες όταν ο Ρίσι Σούνακ Πρωθυπουργός από το 2022 έως το 2024, ακύρωσε την προγραμματισμένη συνάντηση με τον Έλληνα πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη καθώς τον δυσαρέστησε η δήλωση του σε εκπομπή του BBC υποστηρίζοντας πως «τα Ελγίνεια Μάρμαρα θα έπρεπε να επιστραφούν, καθώς το να βρίσκονται κάποια από τα αντικείμενα στο Λονδίνο και τα υπόλοιπα στην Αθήνα είναι σαν να κόβεις τη Μόνα Λίζα στη μέση.»¹¹ Στην προκειμένη περίπτωση, θα καθίσταντο αδύνατο για τους θεατές και τους επισκέπτες να εκτιμήσουν την ομορφιά του πίνακα όταν αυτός δεν είναι ολόκληρος, προτάσσοντας κατ' αυτό τον τρόπο αισθητικά κριτήρια υπέρ της επανένωσης των γλυπτών.¹² Γι' αυτό

⁹ Voudouris, Th., "UNESCO pressure intensifies to BM to return the Parthenon Sculptures, *Hellenic Electronic Center (HEC) For the Unification of the Parthenon Marbles*, 30/09/2021, <https://www.greece.org/blogs/marbles/> (Τελευταία επίσκεψη 12/08/2024)

¹⁰ Dafoc, T., "New U.K. Prime Minister Liz Truss Says She Does Not Support Repatriating the Parthenon Marbles To Greece" *Artnet News*, 05/10/2022, <https://news.artnet.com/art-world/archives/new-u-k-prime-minister-liz-truss-says-she-does-not-support-repatriating-the-parthenon-marbles-to-greece-2186895> (Τελευταία επίσκεψη: 02/08/2024)

¹¹ Ανώνυμου, "Γλυπτά Παρθενώνα: Η δεύτερη προσβολή από τους Βρετανούς και το «όχι» Μητσοτάκη", *Ναυτεμπορική*, 27/11/2023, <https://www.naftemporiki.gr/politics/1541204/k-mitsotakis-i-deyteri-prosvoli-apo-toys-vretanoyis-kai-to-ochi-toy-prothypourgoy/> (Τελευταία επίσκεψη: 02/08/2024).

¹² Zeffman, H., Harrison, J., Mason, C., "Greece denies promising not to raise Parthenon Sculptures on UK visit", *BBC*, 28/11/2023, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-67551732> (Τελευταία επίσκεψη: 05/08/2024)

τον λόγο κατέστη αδύνατη η πραγματοποίηση της συνάντησης των δύο πολιτικών ηγετών διότι η θέση της Αγγλίας είναι ξεκάθαρη, τα Ελγίνεια Μάρμαρα αποτελούν μέρος της μόνιμης συλλογής του Βρετανικού Μουσείου και ανήκουν εκεί.¹³ Ο Σούνακ σε προηγούμενη δήλωση του, είχε αναφέρει πως είναι πρόθυμος και πάντα θα βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να συζητήσει ουσιώδη ζητήματα που να αφορούν τους συμμάχους, την ενίσχυση της κρατικής ασφάλειας κι ενίοτε και την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης, όχι όμως όταν ο αρχικός σκοπός της συνάντησης δεν ήταν για να συζητηθούν ζητήματα που να αφορούν το μέλλον, αλλά να αναλυθούν για πολλοστή φορά ζητήματα του παρελθόντος, και πόσω μάλλον όταν για αυτά τα συγκεκριμένα ζητήματα έγιναν συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις σε αυτή τη χώρα και στη συνέχεια παραβιάστηκαν. «But when it was clear that the purpose of a meeting was not to discuss substantive issues for the future, but rather to grandstand and relitigate issues of the past, it was inappropriate. Furthermore...when specific commitments and specific assurances on that topic were made to this country and then were broken, it may seem alien to him, but my view is when people make commitments, they should keep them.»¹⁴

Άκρως ενδιαφέρουσα είναι η στάση του νεοεκλεγέντος πρωθυπουργού Κιρ Στάρμερ που υπηρετεί ως Πρωθυπουργός από το 2024 ως πρώτος ηγέτης κυβέρνησης του Εργατικού Κόμματος μετά το 2009, ο οποίος πριν τις εκλογές είχε υποστηρίξει πως σε μία περίπτωση εκλογικής νίκης δεν θα αποτρέψει μία μελλοντική ρύθμιση για την επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα στην Αθήνα. «The Greek government has been assured by Keir Starmer, the leader of the Labour party, that in the event of electoral victory next year he will not block a prospective arrangement to return the Parthenon Marbles to Athens.»¹⁵ Η πρόταση εκτίμησης του Στάρμερ διαφαίνεται από όσα προαναφέρθηκαν, διότι οι προηγούμενοι πρωθυπουργοί προέρχονται από το Συντηρητικό Κόμμα και η γνώμη τους αποκλίνει από αυτή του Στάρμερ, ο οποίος ηγούμενος των Εργατικών, τείνει να έχει πιο προοδευτικές απόψεις. Βέβαια, ο μόνος τρόπος για να υλοποιηθεί αυτό το όραμα είναι, τουλάχιστον με βάση την έως τώρα επιχειρηματολογία των πρωθυπουργών του Συντηρητικού Κόμματος, να αλλάξει το άρθρο του νόμου της αποσύνδεσης του 1963 που εμποδίζει το μουσείο να επιστρέψει τα Μάρμαρα διότι απαγορεύεται να παραιτηθεί

¹³ Mason, C., "Sunak cancels Greek PM meeting in Parthenon Sculptures row", *BBC*, 28/11/2023, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-67549044> (Τελευταία επίσκεψη: 03/08/2024).

¹⁴ Beake, N., Wheeler, B., "Rishi Sunak accuses Greek PM of grandstanding over Elgin Marbles", *BBC*, 29/11/2023, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-67567544> (Τελευταία επίσκεψη: 04/08/2024).

¹⁵ Smith, H., "Keir Starmer open to return of Parthenon marbles, reports say", *The Guardian*, 25/12/2023, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2023/nov/25/keir-starmer-open-to-return-of-parthenon-marbles-reports-say> (Τελευταία επίσκεψη: 24/08/2024).

από τη νόμιμη ιδιοκτησία έργων τέχνης από την συλλογή του. Έπεται να δούμε πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα με το πέρασμα του χρόνου και κατά πόσο η πολιτική βούληση του νεοεκλεγέντος πρωθυπουργού θα πραγματοποιήσει όσα σαφώς υποσχέθηκε κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας, διότι τέτοιου είδους δηλώσεις είχαν εισακουστεί και το 1997 με την αλλαγή κυβέρνησης στη Βρετανία όπου έλαβε τα ηνία ο Τόνι Μπλερ από το Εργατικό κόμμα, καθώς υπήρχε μια παλιά υπόσχεση από μια προηγούμενη ηγεσία του Εργατικού Κόμματος ότι, όταν οι Εργατικοί θα ανέρχονταν πάλι στην εξουσία, θα επέστρεφαν τα Γλυπτά στην Ελλάδα, έκτοτε η ελληνική κυβέρνηση, παρά τη συνεχή άρνηση του Βρετανικού κράτους, συνεχίζει να υποβάλλει επίσημα αιτήματα με κάθε ευκαιρία.¹⁶

1.2 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Όπως αναφέρθηκε και στην παραπάνω ενότητα, το Βρετανικό Μουσείο υποστηρίζει πως αδυνατεί να επιστρέψει τα Ελγίνεια Μάρμαρα εξαιτίας του *Νόμου Απαγόρευσης του 1963* που θεσπίστηκε με απώτερο σκοπό την μόνιμη κατοχή και παραμονή των εκθεμάτων στο μουσείο. Πιο συγκεκριμένα, ο νόμος του Βρετανικού Μουσείου είναι πράξη του Κοινοβουλίου του Ηνωμένου Βασιλείου ο οποίος αντικατέστησε το νόμο του Βρετανικού Μουσείου του 1902. Στην ουσία ο νόμος απαγορεύει τόσο στο Βρετανικό Μουσείο όσο και στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας να διαθέσουν τις κτήσεις τους εκτός από έναν μικρό αριθμό ειδικών περιστάσεων.¹⁷ Στην περίπτωση των Ελγίνειων, το Ηνωμένο Βασίλειο ισχυρίζεται πως το Βρετανικό Μουσείο απέκτησε νόμιμα τα γλυπτά οπότε αυτά με τη σειρά τους ανήκουν στην μόνιμη συλλογή του. Το μόνο πιθανό ενδεχόμενο για να επιστρέψουν τα Μάρμαρα στην Αθήνα θα ήταν αυτό του δανεισμού για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και με την Ελλάδα να αναγνωρίζει πως είναι ιδιοκτησία της Αγγλίας και πως ανήκουν στη μόνιμη συλλογή του Βρετανικού Μουσείου. Η Ελλάδα δεν σκοπεύει να συμβιβαστεί με τους συγκεκριμένους όρους παρά μόνο αν γίνει τροποποίηση του υπάρχοντος νομοσχεδίου για την μόνιμη μεταφορά των εκθεμάτων στην Αθήνα. «The Trustees will consider (subject to the usual considerations of condition and fitness to travel) any request for any part of the collection to be borrowed and then returned. The simple precondition

¹⁶ Χαμηλάκης, Γ., (2012). *Το Έθνος και τα Ερείπια του*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

¹⁷ Legislation U.K., “British Museum Act 1963”, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1963/24> (Τελευταία επίσκεψη: 10/08/2024).

required by the Trustees before they will consider whether or not to lend an object is that the borrowing institution acknowledges the British Museum's ownership of the object.»¹⁸ Με αυτόν τον τρόπο η βρετανική κυβέρνηση και το Στέμμα δεν μπορούν να εμπλακούν στις διπλωματικές συζητήσεις με άμεσο τρόπο καθώς ο πρώτος λόγος ανήκει στο μουσείο ο οποίος είναι και ο νόμιμος κάτοχος των γλυπτών.

1.3 ΗΘΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ιστορία έχει αποδείξει πως η Ελλάδα δεν είναι η μόνη χώρα που διεκδικεί τα εκθέματά της από το Βρετανικό Μουσείο υποστηρίζοντας πως είναι λάθος να κατέχει εκθέματα που αποκτήθηκαν χάρη στην αποικιοκρατία, με παράνομο τρόπο και χωρίς τη συγκατάθεση των χωρών προέλευσης. Χώρες όπως το Μπενίν και την Αιθιοπία που για χρόνια ζητούν την επιστροφή καλλιτεχνημάτων που εκλάπησαν από τους αποικιοκρατικούς στρατούς. Ειδικά το ζήτημα της εμπλοκής αποικιοκρατικών πρακτικών στην ίδρυση συλλογών σε μεγάλα μουσεία της Ευρώπης – οι οποίες δεν αφορούν αποκλειστικά στην άμεση αρπαγή καλλιτεχνημάτων κατά τη διάρκεια πολέμου, αλλά και στην έμμεση υπεξαίρεση μέσω αντιπροσώπου, όπως στην περίπτωση του Έλγιν – αποτελεί ένα θέμα που έχει εξεταστεί εις βάθος ακόμη και στην πιο πρόσφατη εκδοχή του που αφορά την από-αποικιοκρατικοποίηση (decolonization) των μουσείων.¹⁹ Το Βρετανικό Μουσείο όμως έχει δώσει ανάλογες απαντήσεις υποστηρίζοντας τη θέση του εκτός από το νομικό αλλά και στο ηθικό πλαίσιο και πως δικαίως έχει το δικαίωμα κατοχής των εκθεμάτων της συλλογής του. Πιο συγκεκριμένα, αφηγείται την ιστορία των πολιτιστικών επιτευγμάτων σε όλο τον κόσμο, από την αυγή της ανθρώπινης ιστορίας πριν από εκατομμύρια χρόνια μέχρι σήμερα προβάλλοντας ως επιχείρημα την οικουμενικότητα του Βρετανικού Μουσείου. Σύμφωνα μ' αυτό το σκεπτικό το Βρετανικό Μουσείο είναι ένας μοναδικός πόρος για τον κόσμο, το εύρος και το βάθος της συλλογής του επιτρέπουν στο παγκόσμιο κοινό να εξετάσει τις πολιτιστικές ταυτότητες και να εξερευνήσει το περίπλοκο δίκτυο των αλληλένδετων ανθρώπινων πολιτισμών. Τα Γλυπτά του Παρθενώνα αποτελούν ζωτικό στοιχείο σε αυτή τη διασυνδεδεμένη παγκόσμια συλλογή καθώς απαρτίζουν μέρος της κοινής κληρονομιάς του κόσμου και ξεπερνούν τα πολιτικά όρια. «The Parthenon

¹⁸ "The Parthenon Sculptures", *The British Museum*, <https://www.britishmuseum.org/> (Τελευταία επίσκεψη: 17/08/2024).

¹⁹ Bennett, T., (1995). *The Birth of the Museum, History Theory, Politics*. Oxfordshire: Routledge, σελ.93.

Sculptures are a vital element in this interconnected world collection. They are a part of the world's shared heritage and transcend political boundaries.»²⁰ Η «Διακήρυξη της σημασίας και της αξίας των οικουμενικών μουσείων», που υπέγραψαν το 2003 δεκαοκτώ μεγάλα μουσεία του δυτικού κόσμου, συμπεριλαμβανομένου και του Βρετανικού θα πρέπει να ιδωθεί, όπως υποστηρίζει ο Χαμηλάκης, ως απόδειξη αυτής της θέσης.²¹ Σύμφωνα με τον μελετητή, το επιχείρημα της οικουμενικότητας του συγκεκριμένου μουσείου που αφορά στην παραμονή των γλυπτών στο Βρετανικό μουσείο συμβάλλει στην επιπλέον επένδυση τους με ένα νέο είδος νοήματος και κύρους καθώς αποτελούν σύμβολο της βρετανικής αυτοκρατορικής ισχύος και της υπεροχής του βρετανικού έθνους έναντι των υπολοίπων. Προβάλλονται ως μία υλική απόδειξη ότι η Μ. Βρετανία ήταν απόγονος της κλασικής Αθήνας, μία άξια απόγονος η οποία κατόρθωσε να διασώσει τα κλασικά αριστουργήματα από την καταστροφή που υφίσταντο από τους Οθωμανούς.²² «Τα Γλυπτά του Παρθενώνα είναι ένα σημαντικό και αναπόσπαστο μέρος αυτής της ιστορίας, για τους βρετανούς καλούνται να αποδείξουν όχι απλώς μία πολιτισμική αλλά και μία βιολογική φυλετική συγγένεια μεταξύ των αρχαίων Ελλήνων και των σύγχρονων Βρετανών.»²³ Καθίσταται επομένως σαφές, ότι το επιχείρημα της φαντασιακής φυλετικής συγγένειας δεν χρησιμοποιείται μόνο από την Ελληνική πλευρά, αλλά και την Βρετανική.

Η βρετανική κοινή γνώμη, σε μια εκδήλωση της παραδοσιακής βρετανικής γενναιοδωρίας, τείνει στο εξής, να επιστραφούν στην Ελλάδα. Ωστόσο το θέμα έχει μια εξαιρετική πολιτική διάσταση, πόσω μάλλον τη νομική, και την ηθική. Πολλοί υποστηρίζουν πως στην περίπτωση που το Βρετανικό Μουσείο αποφασίσει να στείλει τα Μάρμαρα στην Αθήνα και αντικαταστήσει αυτά που έχει με πιστά αντίγραφα, δεν θα είναι το ίδιο για τους επισκέπτες, καθώς όλοι θα γνωρίζουν πως τα γνήσια θα βρίσκονται στην Αθήνα και θα προτιμήσουν να επισκεφθούν αυτά αντί για τα αντίγραφα. Στην προκειμένη περίπτωση ο αρχαιολόγος Μάριο Τραμπούκο χρησιμοποίησε τη Μόνα Λίζα και τη θεωρία του Βάλτερ Μπένγιαμιν για την αύρα ενός πράγματος εξηγώντας ότι ακόμα και στην πιο τέλεια αναπαραγωγή ενός έργου τέχνης λείπει ένα στοιχείο, η παρουσία του στο χρόνο και τον χώρο, η μοναδική του ύπαρξη στον τόπο όπου τυχαίνει να είναι. Δεν έχει σημασία πόσες φορές και πόσες

²⁰ «The Parthenon Sculptures», *The British Museum*, <https://www.britishmuseum.org/> (Τελευταία επίσκεψη: 17/08/2024).

²¹ Χαμηλάκης, Γ., (2012). *Το Έθνος και τα Ερείπια του*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, σελ. 298.

²² Ο.π., σελ. 281.

²³ Ο.π., σελ. 282.

αναπαραγωγές της Μόνα Λίζα θα δει κανείς στη ζωή του, το γνήσιο θα έχει ένα δικό του στοιχείο που κανένα αντίγραφο δεν θα πετύχει ποτέ διότι δεν κατέχει το δέος της αυθεντικότητας. «You can buy a perfect copy of the Mona Lisa, but everyone will agree that nothing will ever match the real one.»²⁴ Επομένως, πέρα από το αν η Ελλάδα έχει το νόμιμο δικαίωμα ιδιοκτησίας των γλυπτών ή το ηθικό δικαίωμα του να προβάλλει μέσω των Μαρμάρων την ιστορική της συνέχεια ως έθνος, η επιχειρηματολογία πλέον εστιάζεται περισσότερο στις αισθητικές και επιστημονικές πτυχές. Η έννοια της αυθεντικότητας του κάθε έργου τέχνης συνδέεται τώρα, όπως αναφέρει ο Χαμηλάκης με το μείζον στρατηγικό επιχείρημα που χρησιμοποιήθηκε υπέρ της επιστροφής ότι η περίπτωση των Μαρμάρων είναι μοναδική, εφόσον η Ελλάδα δεν ζητά επίσημα την επιστροφή καμιάς άλλης αρχαιότητας η οποία αφαιρέθηκε από το έδαφός της, αλλά μόνο των Ελγίνειων, εφόσον αποτελούν αναπόσπαστο μέλος ενός αισθητικού συνόλου.²⁵

Έτσι, υπάρχουν και άλλες τοποθετήσεις που αφορούν την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα στην Αθήνα αλλά και το γενικότερο επαναπατρισμό εκθεμάτων στις χώρες προέλευσης που εστιάζουν στην ίδια την έννοια της ιστορίας. Σύμφωνα με αυτές, η μετακίνηση έργων από το ένα μουσείο στο άλλο δεν θα αλλάξει τα ιστορικά γεγονότα ούτε θα επανορθώσει τα λάθη του παρελθόντος. Ο έλεγχος της ερμηνείας του παρελθόντος περιορίζοντας το σε ορισμένες ομάδες έναντι άλλων, δεν θα λύσει τα προβλήματα του παρόντος, αντιθέτως, συσκοτίζει αυτά τα προβλήματα και αποσπά την προσοχή από την αναζήτηση λύσεων. Η ιστορία είναι γεμάτη από άσχημα γεγονότα, αλλά τίποτα δεν μπορεί να «επισκευαστεί», παρά μόνο να μελετηθεί και να κατανοηθεί. Σύμφωνα με τον Τζένκινς, η εμμονή με τα μουσεία και τα «λάφυρα» τους μπορεί να σημαίνει ότι αποφεύγουμε να εμπλακούμε με τις βαθύτερες δυνάμεις που προκάλεσαν τον πόλεμο, τον αποικισμό και τον ιμπεριαλισμό. Εστιάζουμε στα αντικείμενα και στα μουσεία ως πηγή κυριαρχίας, αντί να τα βλέπουμε ως θεσμούς και αντικείμενα που αντανακλούν ευρύτερα πολιτικά, πολιτιστικά και κοινωνικά γεγονότα της εποχής τους. Ζητώντας από τα τεχνουργήματα να εξιλεωθούν για το παρελθόν, χάνουμε τη προσοχή μας από τις αρχικές έννοιες και τους σκοπούς τους, θεωρώντας τα μόνο ως αντικείμενα τραγωδίας και συγχώρεσης. Αυτό εμποδίζει την εκτίμησή μας για τα εκθέματα: τι

²⁴ Trabucco, M., “A perfect, robot-carved copy of the Elgin Marbles will never hold the same magic as the original”, *Independent*, 24/03/2022 <https://www.independent.co.uk/voices/elgin-marbles-british-museum-robot-copy-b2043150.html> (Τελευταία επίσκεψη: 10/08/2024)

²⁵ Χαμηλάκης, Γ., (2012). *Το Έθνος και τα Ερείπια του*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, σελ. 293.

σήμαιναν για τους δημιουργούς και τους ιδιοκτήτες τους και τι λένε για τη στιγμή της προέλευσής τους. «In asking artefacts to atone for the past, we lose sight of their original meanings and purposes, viewing them only as objects of tragedy and apology. This hampers our appreciation of the artefacts: what they meant to their creators and owners, and what they say about their moment of origin.»²⁶

2. ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ Β' ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

2.1 ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Παρόλα αυτά, η Ελληνική κυβέρνηση έχει τα δικά της επιχειρήματα σχετικά με την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα, ιδίως μετά τα επίσημα εγκαίνια του νέου Μουσείου της Ακρόπολης, δηλώνοντας πως πλέον το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχει τίποτε παρά μόνο ανεπαρκείς και αδύναμες δικαιολογίες για να διατηρήσει τα Μάρμαρα στο Βρετανικό Μουσείο. Όπως και στην προηγούμενη ενότητα, θα μελετηθούν αντίστοιχες δηλώσεις των Ελλήνων πρωθυπουργών από τα επίσημα εγκαίνια του Μουσείου της Ακρόπολης κι έπειτα όσον αφορά της προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης περί επιστροφής των Ελγίνειων Μαρμάρων στην Αθήνα. Πρώτος είναι ο Κώστας Καραμανλής που διετέλεσε Πρωθυπουργός της Ελληνικής Δημοκρατίας από το 2004 έως το 2009 και στου οποίου τη θητεία πραγματοποιήθηκαν και τα εγκαίνια του μουσείου. Ο Καραμανλής υποστήριζε πως η επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα είναι ένα δίκαιο αίτημα όλων των Ελλήνων. «Η διαδικασία του διαμελισμού των Γλυπτών του Παρθενώνα αποτελεί μία εθνική ανησυχία, για τους Έλληνες αποτελεί τον διαμελισμό του εθνικού σώματος, που ενισχύει το εθνικό φαντασιακό τους διότι αυτό το σώμα κάποτε ήταν ενιαίο είναι ο διαμελισμός του όλου, είτε πρόκειται για το εθνικό έδαφος του ελληνισμού είτε για το corpus** της αρχαιοελληνικής υλικής κληρονομιάς.»²⁷ Όλα αυτά τα επιχειρήματα παρουσιάστηκαν ως απόδειξη της ζώσας συνείδησης των κατοίκων του τόπου ότι ήταν οι απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων και οι φύλακες της κληρονομιάς τους, γι' αυτούς είναι αίτημα όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτως εθνικότητας, που οραματίζονται την επανένωση του

²⁶ Jenkins, T., (2016). *Keeping their marbles*. Oxford: Oxford University Press, σελ. 289

²⁷ Χαμηλάκης, Γ., (2012). *Το Έθνος και τα Ερείπια του*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, σελ. 311.

ακρωτηριασμένου μνημείου που ανήκει στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά. «Η πολιτιστική κληρονομιά διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στην αιτιολόγηση εθνικών και εθνοτικών συγκρούσεων, σε διαμάχες σχετικά με τη γενετική μηχανή, καθώς και στη δημιουργία ιστορικών περιοχών.»²⁸ Ο Καραμανλής ενισχύει ακόμη περισσότερο τα επιχειρήματά του χαρακτηρίζοντας το νέο Μουσείο της Ακρόπολης ως ένα πραγματικό αριστούργημα σε μουσειολογικό και αρχιτεκτονικό επίπεδο, τονίζοντας κατ' αυτό τον τρόπο την επιστημονική αρτιότητα και αισθητική ποιότητα του προτεινόμενου τόπου επιστροφής των Μαρμάρων. «The universal demand for uniting the marbles of the Parthenon is gaining in strength and reach. This and the completion of a new, super-modern museum... will foil all the feeble excuses that are put forward for their non-return. It is our urgent priority to reclaim every ancient artefact that was illegally exported to museums and collectors abroad.»²⁹

Αντίστοιχη ήταν και η δήλωση του Γιώργου Παπανδρέου, πρωθυπουργού από το 2009 έως το 2011, ο οποίος το 2022 σε τηλεοπτική εκπομπή χαρακτήρισε τα Μάρμαρα του Παρθενώνα ως θαύμα της ανθρωπότητας που έχει χωριστεί και αξίζουν να επανενωθούν.³⁰ Χρησιμοποίησε ως επιχειρήμα το γεγονός ότι υπάρχουν ελληνικά εκθέματα από την αρχαιότητα μοιρασμένα ανά τον κόσμο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η Ελλάδα θα ζητήσει να επιστραφούν όλα, πράγμα που θα μπορούσε να κάνει αλλά δεν θα προβεί σε τέτοια πράξη. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη επιχειρηματολογία τονίζεται υπόρρητα η ιδιαιτερότητα της περίπτωσης των Ελγίνειων, εφόσον η δήλωση υπονοεί ότι η τότε Ελληνική κυβέρνηση δεν τάσσεται υπέρ του επαναπατρισμού κάθε ελληνικού εκθέματος, αλλά μόνο των συγκεκριμένων καλλιτεχνημάτων. Υποστηρίζεται, λοιπόν, ότι τα Γλυπτά του Παρθενώνα αποτελούν μία ξεχωριστή υπόθεση κρίνοντας από τον τρόπο που ήρθαν στην κατοχή του Βρετανικού κράτους και από την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν το ελληνικό κράτος εκείνη την εποχή. Έγκριτοι μελετητές υποστηρίζουν ότι μεταφέρθηκαν στην Βρετανία το 1806 από τον κόμη του Έλγιν είτε δίχως να υπάρχει ανάλογη άδεια από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, στις οποίας την επικράτεια ανήκε τότε ο Ελλαδικός χώρος είτε εφόσον υπήρξε να αμφισβητείται το ακριβές πνεύμα της άδειας της. «Elgin never had any

²⁸ MacDonald, Sh., (2006). Μουσείο και Μουσειακές Σπουδές, Ένας Πλήρης Οδηγός, Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, σελ. 291.

²⁹ Hooper, J., Smith, H., "Greece talks tough on Parthenon marbles", *The Guardian*, 30/03/2007, <https://www.theguardian.com/world/2007/mar/30/artnews.parthenon> (Τελευταία επίσκεψη: 24/08/2024).

³⁰ Ανώνυμου, "Αφιέρωμα του ΙΤV στα Γλυπτά του Παρθενώνα. «Πρέπει να επιστραφούν τα λεγόμενα 'Ελγίνεια μάρμαρα' στην Ελλάδα;" *Η Μηχανή του Χρόνου*, 2/06/2022, <https://www.mixanitouxronou.gr/aficroma-toy-itv-sta-glypta-toy-parthenona-prepei-na-epistrafoun-ta-legomena-quot-elgineia-marmara-quot-stin-ellada/> (Τελευταία επίσκεψη: 02/08/2024).

permission to strip the Parthenon of its pedimental sculptures, metopes, or frieze slabs, and this ‘acquisition’ was unlawful, a fact confirmed at the time by the British ambassador, Adair, and repeated by Elgin himself in an 1811 letter to the then prime minister, Perceval. It was by means of bribes to the local Ottoman officials, and without the knowledge of the Sublime Porte, that Elgin removed the marbles, at a time when corruption was a crime punishable under English law».³¹

Έντονη υπήρξε και η αντίδραση του Αντώνη Σαμαρά που διετέλεσε Πρωθυπουργός της Ελλάδας από το 2012 έως το 2015, μετά την απόφαση του Βρετανικού Μουσείου να δανείσει στη Ρωσία ένα από τα εκθέματα της συλλογής των Ελγίνειων, μία πράξη που ο πρωθυπουργός τη χαρακτήρισε ως προσβολή, επιχειρηματολογώντας τη στη βάση των κανόνων λειτουργίας του ίδιου του μουσείου. Η συγκεκριμένη απόφαση αντικρούει το δόγμα του Βρετανικού Μουσείου περί απαγόρευσης μετακινήσεων των εκθεμάτων με τον ίδιο τρόπο που κατέρριψε και το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης και το άλλο «επιχείρημα» του Βρετανικού Μουσείου όσον αφορά την έλλειψη του ανάλογου χώρου που θα μπορούσαν να στεγαστούν τα Μάρμαρα. Ο Σαμαράς με τη σειρά του τοποθετήθηκε όχι τόσο με βάση τα παραπάνω, αλλά με γενικές αναφορές περί της αδιάσπαστης ιστορικής και πολιτισμικής συνέχειας του ελληνικού έθνους, δηλώνοντας πως ο ελληνικός λαός είναι ένα με την ιστορία και τον πολιτισμό του, και της ο πολιτισμός δεν μπορεί να διαλυθεί, να δανειστεί, ή να παραχωρηθεί. «We Greeks are one with our history and civilization, which cannot be broken up, loaned out, or conceded.»³² Με τον ίδιο τρόπο και ο Αλέξης Τσίπρας, πρωθυπουργός από το 2015 έως το 2019, υποστήριξε το αίτημα της Ελλάδος ενώπιον της Τερέζα Μέι κατά την διάρκεια της επίσκεψης του στο Λονδίνο. Σύμφωνα με όσα αναφέρει για την Ελλάδα, το συγκεκριμένο ζήτημα είναι υψίστης σημασίας καθώς έχει και μία ηθική φόρτιση διότι τα Μάρμαρα μπορεί να ανήκουν στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά αλλά η φυσική τους θέση πρέπει να είναι στον τόπο που δημιουργήθηκαν. Ο Τσίπρας τοποθετήθηκε αναφέροντας ότι γνωρίζει πολύ καλά ποια είναι η θέση της Βρετανίας, αλλά αυτό που έχει ιδιαίτερη αξία είναι ότι αυτή η προσπάθεια συνεχίζεται και πως με το πέρασμα του καιρού η Ελλάδα θα αυξήσει τον αριθμό των υποστηρικτών της όσον αφορά αυτά που δικαίως διεκδικεί, επικαλούμενος έτσι την απήχηση της Ελληνικής καμπάνιας στην διεθνή κοινή γνώμη. Επομένως,

³¹ Titi, C., (2023). *The Parthenon Marbles and International Law*. New York: Springer Nature, σελ. 303.

³² Timpson, T., “Elgin Marbles: British Museum loan ‘an affront’ to the Greek people”, *BBC*, 05/12/2014, <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-30349730> (Τελευταία επίσκεψη: 04/08/2024).

μετατοπίζοντας την επιχειρηματολογία από τα ζητήματα ιστορικότητας, νομολογίας, αισθητικής και επιστήμης σε ζητήματα δημοκρατικής αντιπροσώπευσης ο Τσίπρας πολιτικοποιεί το ζήτημα με όρους μιας παγκόσμιας κοινότητας ενεργών πολιτών. «The Marbles belong to the world cultural heritage, but their natural place is the Parthenon. We know Britain's position but what has a particular value is that this effort is continued, in due course, we'll find increasingly more supporters of Greece's just stance.»³³ Τέλος, η προσπάθεια του Κυριάκου Μητσοτάκη, πρωθυπουργού της Ελλάδας από το 2019, είναι αυτή που έχει το περισσότερο ενδιαφέρον γιατί είναι αυτή που προκάλεσε και τις μεγαλύτερες «αντιδράσεις». Στην προγραμματισμένη επίσκεψή του στο Λονδίνο ο Έλληνας πρωθυπουργός έδωσε μία συνέντευξη στο BBC και όπως ήταν αναμενόμενο αναφέρθηκε και στα Γλυπτά του Παρθενώνα. Ο Μητσοτάκης υποστήριξε πως η Ελλάδα δεν έχει κάνει ιδιαίτερη πρόοδο όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα. Πιο συγκεκριμένα, τόνισε πως η επιστροφή των Μαρμάρων στην Αθήνα δεν είναι θέμα ιδιοκτησίας, αλλά πρόκειται για ένα εγχείρημα επανένωσης, διότι ο μόνος τρόπος για να εκτιμηθεί ένα μνημείο σωστά είναι όταν αυτό είναι ολόκληρο. Με αυτόν τον τρόπο υποστήριξε το επιχείρημά του παραθέτοντας το εύστοχο παράδειγμα σύγκρισης των Γλυπτών με τη Μόνα Λίζα του Ντα Βίντσι στο οποίο έγινε ήδη αναφορά.³⁴

Παρόμοιες ήταν και οι δηλώσεις μεγάλων πολιτικών ηγετών που επισκέφθηκαν το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης κι εξέφρασαν τη στήριξη τους πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα διότι κατανοούσαν πως ο συγκεκριμένος φορέας σήκωνε στις πλάτες του έναν κορυφαίο εθνικό στόχο κι ένα δύσκολο στοίχημα πολιτιστικής πολιτικής. Στις 16/11/2016 ο πρόεδρος των Η.Π.Α. Μπαράκ Ομπάμα επισκέφθηκε το Μουσείο της Ακρόπολης και περιηγήθηκε τους χώρους του. Εκτός από την επικαιροποίηση του αιτήματος για τα μάρμαρα, η παρουσία Ομπάμα στο Μουσείο στέλνει πολλαπλά μηνύματα καθώς αποτελεί μία επιπλέον στήριξη για την επιστροφή των Γλυπτών, την αναγνώριση της Ελλάδας ως πολιτιστικό και τουριστικό προορισμό και την ενίσχυση του αισθήματος της διεθνούς υποστήριξης και της προώθησης του ελληνικού πολιτισμού. Με τον ίδιο τρόπο και ο πρόεδρος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, Σι Τζινπίνγκ πραγματοποιεί διήμερη επίσκεψη στην Αθήνα. Κατά τη διάρκεια

³³ Maltezos, R., "Greece wants Parthenon Marbles back, Tsipras tells May", *Reuters*, 26/06/2018, <https://www.reuters.com/article/world/greece-wants-parthenon-marbles-back-tsipras-tells-may-idUSKBN1JM2VL/> (Τελευταία επίσκεψη: 16/08/2024).

³⁴ Zeffman, H., Harrison, J., Mason, C., "Greece denies promising not to raise Parthenon Sculptures on UK visit", *BBC*, 28/11/2023, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-67551732> (Τελευταία επίσκεψη: 05/08/2024).

της ξενάγησης του στο Μουσείο της Ακρόπολης παρατηρεί τις πέντε Καρυάτιδες και την κενή θέση της έκτης που βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο, και όταν ο τότε πρόεδρος της Δημοκρατίας Προκόπης Παυλόπουλος του ζήτησε να στηρίξει το αίτημα για την επιστροφή των Γλυπτών ο Κινέζος Πρόεδρος δήλωσε πως συμφωνεί με την επιστροφή των Μαρμάρων, καθώς και η ίδια η Κίνα προσπαθεί να επιδιώξει την επιστροφή πολλών εκθεμάτων του κινεζικού πολιτισμού.³⁵

2.2 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Τα μνημεία, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ως υλικά πολιτιστικά αγαθά αποτελούν «πράγματα» με την έννοια του άρθρου 947 ΑΚ, δηλαδή ενσώματα, αυθύπαρκτα αντικείμενα δεκτικά εξουσίωσης, τα οποία έχουν την ιδιαιτερότητα να ενσωματώνουν στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας. Για τον λόγο αυτό, οι ποινικές διατάξεις του Κώδικα προστατεύουν τα μνημεία λαμβάνοντας υπ' όψιν αυτή τη διπλή της ιδιότητα: ως αντικείμενα ιδιοκτησίας και συγχρόνως ως πράγματα που συνιστούν στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς.³⁶ Αντίστοιχη είναι και η περίπτωση των Γλυπτών του Παρθενώνα τα οποία αποτελούν ένα αναπόσπαστο στοιχείο πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας παρόλο που κρατούνται στο Βρετανικό Μουσείο και στην προκειμένη περίπτωση πρέπει να μελετηθεί τι ορίζει το νομικό πλαίσιο και το Γενικό Δίκαιο των μνημείων όσον αφορά την μεταφορά ενός ακίνητου ή την απόσπαση τμημάτων του. Όπως αναφέρει και η νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου, αν οι αρχαιότητες ανήκουν στη δημόσια περιουσία του κράτους ως μέρος της εθνικής του κυριαρχίας, η συνθήκη αυτή μπορεί να αποτελέσει τη βάση νομικών αξιώσεων για λογαριασμό ανθρώπων ή ομάδων ο πολιτισμός των οποίων έχει αφαιρεθεί ή δοθεί αλλού από ξένες δυνάμεις ή από τους πράκτορες της σε μία εποχή που δεν είχαν ούτε ανεξαρτησία, ούτε συγκεκριμένο κρατικό έδαφος. Αν οι αρχαιότητες αφαιρέθηκαν από τους τόπους που τώρα βρίσκονται εντός των συνόρων του κυρίαρχου κράτους, θεωρούνται ότι ανήκουν σε αυτό το κράτος και, κατά συνέπεια αυτό έχει νόμιμο δικαίωμα να διεκδικήσει την επιστροφή τους. Οι παραπάνω διατάξεις του Κώδικα επιβεβαιώνουν όσα έχουν αναφερθεί στις προηγούμενες ενότητες όσον αφορά το

³⁵ Λασκαράτος, Κ., (2021). *Πολιτισμός κι Εξωστρέφεια* Αθήνα: Σιδέρης, σελ. 104

³⁶ Διαδικτυακό Σεμινάριο ΕΚΠΑ: Δίκαιο Προστασίας Πολιτιστικής Κληρονομιάς Δ. Καλλινίκου, Π. Κοριατοπούλου (12/02/2024-29/05/2024)

νόμιμο κάτοχο των Γλυπτών και ποιος έχει το δικαίωμα να τα διεκδικεί με βάση το νόμο. Η μεταφορά ενός ακίνητου μνημείου και η απόσπαση στοιχείων του καταρχήν απαγορεύεται, σύμφωνα με την γενική αρχή που υιοθετεί στο άρθρο 5 η Διεθνής Σύμβαση της Γρανάδας*** για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης.³⁷ Αξιόλογη θεωρείται και η σύσταση σχετικά με το αίτημα της Ελλάδας για την επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα το 1996 από την Διακυβερνητική Επιτροπή για την Προώθηση της Επιστροφής Πολιτιστικών Αγαθών στις Χώρες Προέλευσης τους ή για την Απόδοση τους σε Περίπτωση Παράνομης Ιδιοποίησης. Μέσω αυτής της σύστασης η επιτροπή παίρνει θέση πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα υπενθυμίζοντας το αίτημα της Ελλάδας προς το Ηνωμένο Βασίλειο για την επιστροφή των Μαρμάρων από τον Παρθενώνα που φυλάσσονται στο Βρετανικό Μουσείο, σημειώνοντας τη σύσταση που εγκρίθηκε το 1982 στην παγκόσμια διάσκεψη της UNESCO για της Πολιτιστικές Πολιτικές στο Μεξικό. «Θεωρώντας σωστό και δίκαιο αυτά τα Μάρμαρα να επιστραφούν στην Ελλάδα», υπενθυμίζοντας την προηγούμενη σύσταση που ενέκρινε η επιτροπή για το θέμα αυτό, έχοντας επίγνωση της συνεχιζόμενης ανησυχίας των ελληνικών αρχών για την επίλυση αυτού του ισχυρισμού, σημειώνοντας τα νομικά και πολιτιστικά επιχειρήματα που έχουν διατυπωθεί και από τα δύο ενδιαφερόμενα κράτη επί σειρά ετών, αναγνωρίζοντας της προσπάθειες του γενικού διευθυντή να διασφαλίσει τη συνέχιση του διαλόγου, 1. Καλεί τον γενικό διευθυντή να συνεχίσει της καλές υπηρεσίες για την επίλυση αυτού του ζητήματος και την ανάληψη, κατά προτεραιότητα, περαιτέρω συζητήσεων με τα δύο κράτη· 2. Καλεί περαιτέρω τον γενικό διευθυντή να υποβάλει έκθεση στην επιτροπή κατά τη δέκατη σύνοδό της σχετικά με τα αποτελέσματα αυτών των συζητήσεων.³⁸ Γι' αυτό το λόγο, αρκετά χρόνια αργότερα, η Ελλάδα στην 22^η Σύνοδο της Διακυβερνητικής Επιτροπής της UNESCO, στην οποία το Μουσείο της Ακρόπολης εκπροσωπήθηκε, στις 27 Σεπτεμβρίου του 2021, από τον Γενικό Διευθυντή, Νικόλαο Σταμπουλίδη, οπτικοποίησε τα επιχειρήματά της, αλλά και τα εμπλούτισε απευθυνόμενη στο συναίσθημα και στον ηθικό κώδικα των μελών της διεθνούς επιτροπής της UNESCO, τα περισσότερα από τα οποία προέρχονταν από χώρες της Αφρικής που υπέφεραν από την αποικιοκρατία. Ως αποτέλεσμα, για πρώτη φορά μετά από δεκαεπτά συστάσεις προς τη Βρετανική πλευρά, η UNESCO ψήφισε ομόφωνα μία

³⁷ Robertson, G., (2019). *Who Owns History?* Hull: Lefas Humanitas, σελ. 156

³⁸ Ινστιτούτο Συνταγματικών Ερευνών, (1999). *Η Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε Διεθνές κι Ευρωπαϊκό Επίπεδο*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκουλας, σελ. 206

επιπλέον απόφαση αποκλειστικά στοχευμένη στο ζήτημα των Γλυπτών, αναγνωρίζοντας ότι το θέμα έχει διακυβερνητικό χαρακτήρα και πως η Ελλάδα διεκδικεί δικαίως και νομίμως την επιστροφή της στη γενέθλια γη.³⁹ Με βάση τα συμφραζόμενα, η Ελλάδα και το Μουσείο της Ακρόπολης έχουν κάθε δικαίωμα να ασκήσουν πίεση στο Βρετανικό Μουσείο σχετικά με την επιστροφή των Γλυπτών καθώς η νομολογία και το Διεθνές Δίκαιο στέκονται υπέρ των επιχειρημάτων που παραθέτουν και με αυτόν τον τρόπο μέσω της πολιτιστικής διπλωματίας μπορούν να έχουν μία καλή ευκαιρία να επιτεύξουν τον στόχο τους που δεν είναι άλλος παρά από τον επαναπατρισμό των Γλυπτών του Παρθενώνα.

2.3 ΗΘΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Με τον ίδιο τρόπο, η Ελλάδα υποστηρίζει το αίτημα της προς το Βρετανικό Μουσείο αξιοποιώντας όλα τα μέσα που διαθέτει, είτε αυτά είναι νομικής είτε ηθικής φύσεως. Όπως διαπιστώνει και ο Χαμηλάκης, «ο επίσημος λόγος της ελληνικής κυβέρνησης έχει αλλάξει από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, δίνοντας πολύ λιγότερη έμφαση στο επιχείρημα της ιδιοκτησίας που εδράζεται στη εθνική συνέχεια, και προβάλλοντας περισσότερο το επιχείρημα της ορθής αισθητικής εκτίμησης του μνημείου στο σύνολό του.»⁴⁰ Το μεγαλύτερο επιχείρημα της Ελλάδας ενάντια σε όσα υποστηρίζει το Βρετανικό Μουσείο είναι το ίδιο το Μουσείο της Ακρόπολης, ένα κτίριο του οποίου η ίδρυση υλοποιήθηκε φορτωμένη με μία βαθιά πολιτιστική σημασία καθώς και με μία πολιτική ατζέντα την οποία ενισχύει η πολιτική φιλοδοξία της ελληνικής κυβέρνησης, να αποδείξει στον κόσμο και ιδίως στους Βρετανούς, ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να φυλάξει σε έναν κατάλληλο χώρο τα Γλυπτά του Παρθενώνα. Το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης αποτελεί μία από τις ελάχιστες ολοκληρωμένες προσπάθειες στο χώρο της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Συνδυάζει την ανάγκη προστασίας, ανάδειξης και προβολής των αρχαιοτήτων που έχουν ανατεθεί στη φύλαξη του με τη διάθεση δημιουργίας ενός νέου αστικού μνημείου, ενός τοπόσημου με αυτόνομο ιδεολογικό περιεχόμενο, ενός ιδρύματος με ενεργό συμμετοχή στην πολιτισμική ζωή της πόλης.⁴¹ Με τη δημιουργία

³⁹ Λασκαράτος, Κ., (2021). *Πολιτισμός κι Εξωστρέφεια* Αθήνα: Σιδέρης, σελ. 117

⁴⁰ Χαμηλάκης, Γ., (2012). *Το Έθνος και τα Ερείπια του*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, σελ. 290

⁴¹ Πλάντζος, Δ., (2011). *Το νέο Μουσείο Ακρόπολης και η ελγινολογία των μαρμάρων του Παρθενώνα*.

του καινούργιου φορέα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για πολιτικούς λόγους κι έχει τη δικαιοδοσία να ζητήσει πίσω τα Μάρμαρα, αναδεικνύονται και οι επιστημονικοί λόγοι που συνδέονται με τη μουσειολογία και καθιστούν το νέο Μουσείο της Ακρόπολης αντάξιο των προσδοκιών της δημιουργίας του για να στεγαστούν τα Γλυπτά του Παρθενώνα, παραθέτοντας μερικά στοιχεία σχετικά με τον ίδιο το χώρο. Πιο συγκεκριμένα, η θεατρικότητα της ανάβασης μέσα από το μουσείο, δεν προέρχεται μόνο από αυτές τις προσεκτικά χορογραφημένες χωρικές στιγμές και τις μεταβάσεις μεταξύ τους, αλλά και από τη δημιουργία τμηματικών οπτικών ενδείξεων κατά μήκος του κύριου άξονα κυκλοφορίας που εμποτίζει τη διαδρομή του επισκέπτη με μια αίσθηση προσμονής και αγωνίας δημιουργώντας μια μετωπική οπτική σύνδεση με τον Βράχο της Ακρόπολης και τα Γλυπτά, ενώ αρνείται μία άμεση «φυσική προσέγγιση».⁴² Αυτό που έχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον είναι ο τρόπος με τον οποίο η οπτική οργάνωση συνδέεται με την έκθεση. Ενώ η μουσειολογική αφήγηση δίνει έμφαση στην ιστορική διαδοχή, ο χωρικός σχεδιασμός μοιάζει να δίνει την συγχρονία: καθιστά την αλληλουχία των χώρων λιγότερο εμφανή, και, αντίθετα, δίνει έμφαση στις κατάκορφες οπτικές σχέσεις που διαπερνούν τα διαφορετικά εκθεσιακά επίπεδα και, επομένως τις διαφορετικές χρονικές περιόδους, προσθέτοντας έτσι στην αφήγηση μία πιο άμεση εμπειρία στο Μουσείο της Ακρόπολης.⁴³ Επομένως, το επιχείρημα δεν άπτεται αποκλειστικά στη δημιουργία ενός νέου κτιρίου, όσο αρχιτεκτονικά ποιοτικό ή και εμβληματικό και να είναι αυτό, αλλά βασίζεται σε μουσειολογικής υφής επιχειρήματα που αποδεικνύουν ότι η αισθητική εμπειρία και κατανόηση της ιστορικής αξίας των Μαρμάρων του Παρθενώνα στο σύνολό τους στηρίζεται στην σκηνοθεσία της κίνησης των επισκεπτών μέσα και έξω από το μουσείο και την επιμελητική και μουσειογραφική μελέτη που την υποστηρίζει.⁴⁴ Το επιχείρημα αφορά στην τέχνη του εκθεσιακού σχεδιασμού που λειτουργεί υποδειγματικά στην περίπτωση του Νέου Μουσείου της Ακρόπολης σε αντίθεση με την αίθουσα Duveen που δημιουργήθηκε για την έκθεση των Ελγίνειων στο Βρετανικό Μουσείο το 1939.

Ένα εξίσου ισχυρό επιχείρημα αποτελεί η απόφαση του Βατικανού να επιστρέψει στην Ελλάδα τρία θραύσματα από τα Γλυπτά του Παρθενώνα που φυλάσσονταν από το Βατικανό εδώ και αιώνες. Η απόφαση αυτή ανακοινώθηκε από τον Πάπα

⁴² Geraki, P., (2012). *A Building's Building: The New Acropolis Museum*.

⁴³ Τζώρτζη, Κ., (2013). *Ο Χώρος στο Μουσείο. Η Αρχιτεκτονική συναντά τη Μουσειολογία*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, σελ. 340.

⁴⁴ Ό.π., σελ. 353.

Φραγκίσκο, ο οποίος περιέγραψε την συγκεκριμένη απόφαση ως μία χειρονομία φιλίας και καλής θελήσεως. Σε μια αρχική προσπάθεια να κρατηθεί μακριά από διαμάχες, το Βατικανό φρόντισε να χαρακτηρίσει την επιστροφή ως «δωρεά» στον Ορθόδοξο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος, Ιερώνυμο Β', και όχι σαν μία μεταφορά από το ένα κράτος στο άλλο, ο οποίος με τη σειρά του τα παρέδωσε στο Μουσείο της Ακρόπολης όπου και ανήκουν. «The Vatican has returned three fragments of the Parthenon Sculptures kept by the Vatican for centuries to Greece. The decision to return the 2,500-year-old marbles was announced by Pope Francis last year, who described the decision as a gesture of friendship.»⁴⁵ Η συγκεκριμένη απόφαση αποτελεί ένα παράδειγμα προς μίμηση για το Βρετανικό Μουσείο αλλά και για τον υπόλοιπο κόσμο καθώς ποτέ δεν είναι αργά για να γίνουν αλλαγές όσον αφορά τις αποφάσεις που πάρθηκαν στο παρελθόν για μία χώρα που αποτελούσε μέρος μίας πολυεθνικής αυτοκρατορίας η οποία δεν υπάρχει πια. Στην περίπτωση αυτή γίνεται σαφές ότι το επιχείρημα βασίζεται στην ανάγκη στήριξης κανόνων καλής γειτονίας καθώς και σεβασμού διεθνών συμφωνιών που προτρέπουν στη νόμιμη και δίκαιη διεκδίκηση αντικειμένων πολιτιστικής κληρονομιάς και τον επαναπατρισμό τους.

Τέλος, το τρίτο και σημαντικότερο επιχείρημα της Ελλάδας αποτελεί το γεγονός ότι το 2019 Τούρκοι ερευνητές ανακοίνωσαν πως στα επίσημα Αρχεία του Κράτους δεν βρέθηκε κανένα φερμάνι με την επίσημη σφραγίδα του Σουλτάνου που να πιστοποιεί ότι ο λόρδος Έλγιν αγόρασε τα Μάρμαρα προτού τα μεταφέρει στην Αγγλία. «Ένα τέτοιο έγγραφο, υπογεγραμμένο και σφραγισμένο από τον σουλτάνο Σελίμ Γ' και με αντίγραφο στα οθωμανικά αρχεία, θα ήταν απαραίτητο για τη λεηλασία ενός ναού υπό την οθωμανική κατοχή. Πλην όμως κανένα φερμάνι ή κάτι παρόμοιο δεν υπήρξε, μολονότι τα αρχεία ελέγχθηκαν επανειλημμένως και επισήμως.»⁴⁶ Η κορυφαία αξιωματούχος του τουρκικού Υπουργείου Πολιτισμού Ζεϊνέπ Μποζ, ανακοίνωσε πως η Τουρκία είναι η χώρα που θα έχει το αρχειοθετημένο έγγραφο που αφορά τα αντικείμενα που πουλήθηκαν νόμιμα εκείνη την εποχή. Μίλησε επίσης στην κρατική τηλεόραση της Ελλάδας, ΕΡΤ, και είπε ότι το μόνο αποδεικτικό στοιχείο που βρέθηκε ήταν ένα διάταγμα γραμμένο στα ιταλικά αλλά δεν περιείχε ούτε την υπογραφή ούτε τη σφραγίδα του σουλτάνου, κάτι που θα επιβεβαίωνε ότι προήλθε από την αυτοκρατορική αυλή. «Turkey is the country that would have the archived document

⁴⁵ Labropoulou, L., "Parthenon fragments returned by the Vatican go on display in Greece", *CNN*, 25/03/2023, <https://edition.cnn.com/style/article/vatican-return-parthenon-greece-scli-intl/index.html#> (Τελευταία επίσκεψη: 06/08/2024).

⁴⁶ Robertson, G. , (2019). *Who Owns History?* Hull: Lefas Humanitas, σελ. 83

pertaining to things that were sold legally at that time. Historians have for years searched the Ottoman archives and have not been able to find a ‘firman’ proving that the sale was legal, as it is being claimed.»⁴⁷ Η αποκάλυψη της Μποζ ήταν το κλειδί για την κατάργηση οποιουδήποτε επιχειρήματος ότι τα αρχαία γλυπτά αποκτήθηκαν με τη συναίνεση των οθωμανικών αρχών κι έτσι ενισχύεται η θέση της Ελλάδος καθώς το μόνο στιβαρό επιχείρημα του Βρετανικού Μουσείου «κατεδαφίστηκε» ολοσχερώς. Η Ελλάδα και το Μουσείο της Ακρόπολης δικαίως πλέον, διεκδικούν τον επαναπατρισμό των Γλυπτών του Παρθενώνα από τη στιγμή που απεδείχθη πως η εξαγωγή τους έγινε με παράνομα μέσα εκείνη την περίοδο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ/ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το ζήτημα των Γλυπτών του Παρθενώνα ενέχει ειδικού χειρισμού αντιμετώπισης καθώς η πολυπλοκότητα του όσον αφορά το πολιτικό, το ηθικό αλλά και το νομικό πλαίσιο, καθιστά πιο περίπλοκη τη διαδικασία ανάλυσης του θέματος. Παρουσιάστηκαν διαφορετικές πτυχές που άπτονται της συζήτησης περί επαναπατρισμού εκθεμάτων στο πλαίσιο της απο-αποικιοποίησης, του ζητήματος του εθνικισμού (ο ρόλος της αρχαιότητας στη συγκρότηση της Ελληνικής εθνικής ταυτότητας, αλλά και της Βρετανικής ηγεμονικής θέσης), αλλά και της πολιτικής και διπλωματικής σφαίρας – δίνοντας έμφαση στον λόγο των πολιτικών. Επιχειρώντας μια προσωπική τοποθέτηση που να αφορά στην επίλυση της διένεξης, υποστηρίζεται ότι η λύση οφείλει να επέλθει μέσω του θεσμού του μουσείου, των ανθρώπων του πολιτισμού και της πολιτιστικής διπλωματίας. Με τον όρο πολιτιστική διπλωματία περιγράφεται η ανταλλαγή ιδεών, πληροφοριών, τεχνών κι άλλων πτυχών του πολιτισμού μεταξύ εθνών και λαών τους για την προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης, συνεισφέρει στην οικοδόμηση ενός θεμελίου εμπιστοσύνης μεταξύ των κοινωνιών και αναδεικνύει της αξίες του πολιτισμού δημιουργώντας σχέσεις συναισθηματικής εγγύτητας με αλλοεθνείς λαούς, οι οποίες υφίστανται πέρα από της αλλαγές των κυβερνήσεων.⁴⁸ Η πολιτιστική διπλωματία –αν θέλει να επικρατήσει– απαιτεί μια συνεκτική και συντονισμένη προσέγγιση που είναι ταυτόχρονα

⁴⁷ Smith, H., “Turkey rejects claim Lord Elgin had permission to take Parthenon marbles” *The Guardian*, 7/06/2024, <https://www.theguardian.com/artanddesign/article/2024/jun/07/turkey-rejects-claim-lord-elgin-had-permission-to-take-parthenon-marbles> (Τελευταία επίσκεψη: 27/08/2024).

⁴⁸ Schneider, C., P., (2003). *Diplomacy that Works: ‘Best Practices’ in Cultural Diplomacy*. Georgetown University. Cultural Diplomacy Research Series.

συμπεριληπτική και συνεργατική και υπερβαίνει τις πολιτικές και παγιωμένες θέσεις τόσο για κρατικούς όσο και για μη κρατικούς φορείς. Στην προκειμένη περίπτωση το Μουσείο της Ακρόπολης οφείλει να χρησιμοποιήσει την πολιτιστική διπλωματία όχι ως όργανο πολιτικής δύναμης ή εδραίωσης εθνικιστικών ή άλλων φαντασιώσεων αλλά ως ένα εργαλείο διεθνούς επικοινωνίας. Ο τρόπος συνδυασμού των εκθεμάτων με μουσειολογικά κριτήρια στο χώρο και η ιστορικά και επιστημονικά ορθή παρουσίαση των έργων, είναι μία καλή ευκαιρία επίλυσης του θέματος μέσω της πολιτιστικής διπλωματίας. Τα κριτήρια θα μπορούσαν να είναι η ανάδειξη της επιστημονικής έρευνας, η υποστήριξη της αισθητικής εμπειρίας και η προώθηση της ιστορικής γνώσης. Η πολιτιστική διπλωματία οφείλει να είναι όργανο προώθησης της αλληλοκατανόησης η οποία βασίζεται σε ιστορικά, αισθητικά και επιστημονικά (μουσειολογικά) κριτήρια. «Museums and cultural institutions have the power to take substantial steps in pursuit of justice in cultural goods.»⁴⁹ Με αυτόν τον τρόπο το Μουσείο της Ακρόπολης οφείλει να αναλάβει κεντρικό ρόλο στις προσπάθειες επαναπατρισμού των Γλυπτών, χωρίς αυτό να σημαίνει πως το κράτος αποδεσμεύεται από τις υποχρεώσεις του. Άλλωστε όλον αυτόν τον καιρό λαμβάνει χώρα μίαν άνιση διαπραγμάτευση καθώς η Ελλάδα δεν πραγματεύεται με την Βρετανία σε επίπεδο κυβερνήσεων, αλλά η ελληνική κυβέρνηση καταλήγει να έχει ως βασικό συνομιλητή και αρνητή του αιτήματός της το Βρετανικό Μουσείο, το οποίο δεν «εκχωρεί» σε κανέναν άλλο το δικαίωμα να συζητήσει το θέμα. «Συνεπώς θα έπρεπε να διερευνηθεί σοβαρά το ενδεχόμενο, το «διαπραγματευτικό σχήμα» να αντικατασταθεί και από το δίδυμο ελληνικό κράτος-Βρετανικό Μουσείο, να περάσουμε στο δίδυμο Νέο Μουσείο Ακρόπολης-Βρετανικό Μουσείο.»⁵⁰ Οι πιο πρόσφατες εξελίξεις αναφέρουν πως με αφορμή τα 15 χρόνια από το άνοιγμα του Νέου Μουσείου της Ακρόπολης στην Αθήνα, τα μέλη της Βρετανικής Επιτροπής για την Επανένωση των Γλυπτών του Παρθενώνα κάλεσαν το νέο Διευθυντή του Βρετανικού Μουσείου Δρ. Ν. Κάλιναν για να του παραδώσουν την επιστολή με τα αιτήματά τους μετά από την πρόσφατη ανακοίνωση της Τουρκίας ότι τα Μάρμαρα αποκτήθηκαν παράνομα.⁵¹ Η επιτροπή ελπίζει ότι η νέα ηγεσία του Μουσείου θα διορθώσει αυτή την ιστορική αδικία αποκαθιστώντας τη φήμη

⁴⁹ Matthes, E., (2017), *Repatriation and the Radical Redistribution of Art*.

⁵⁰ Λασκαράτος, Κ., (2021). *Πολιτισμός κι Εξωστρέφεια*. Αθήνα: Σιδέρης, σελ. 116

⁵¹ Ανώνυμου, «Διαμαρτυρία στο βρετανικό Μουσείο – Το αίτημα της βρετανικής επιτροπής στο νέο διευθυντή», *Patris News*, 15/06/2024, <https://www.patrisnews.com/diamartyria-sto-vretaniko-moyseiio-to-aitima-tis-vretanikis-epitropis-sto-neo-dieythynti/> (Τελευταία επίσκεψη: 11/08/2024)

του Μουσείου ως ηθικού ηγέτη στην προστασία της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς και θα συμβάλλει στο να δοθεί ένα τέλος σε αυτό το χρόνιο ζήτημα που έχει απασχολήσει και τις δύο χώρες για περισσότερα από 200 χρόνια καθώς η επιστροφή των Γλυπτών θα προάγει τη συνεργασία και την κατανόηση ανάμεσα στις δύο χώρες ενισχύοντας τη σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ως κοινό αγαθό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανώνυμου, “Αφιέρωμα του ITV στα Γλυπτά του Παρθενώνα. «Πρέπει να επιστραφούν τα λεγόμενα ‘Ελγίνεια μάρμαρα’ στην Ελλάδα;” *Η Μηχανή του Χρόνου*, 2/06/2022, <https://www.mixanitouxronou.gr/afieroma-toy-itv-sta-glypta-toy-parthenona-prepei->

[na-epistrafoyn-ta-legomena-quot-elgineia-marmara-quot-stin-ellada/](https://www.naftemporiki.gr/politics/1541204/k-mitsotakis-i-deyteri-prosvoli-apo-toys-vretanoy-s-kai-to-ochi-toy-prothypoyrgoy/) (Τελευταία επίσκεψη: 02/08/2024)

Ανώνυμου, “Γλυπτά Παρθενώνα: Η δεύτερη προσβολή από τους Βρετανούς και το «όχι» Μητσοτάκη”, *Ναυτεμπορική*, 27/11/2023, <https://www.naftemporiki.gr/politics/1541204/k-mitsotakis-i-deyteri-prosvoli-apo-toys-vretanoy-s-kai-to-ochi-toy-prothypoyrgoy/> (Τελευταία επίσκεψη: 02/08/2024)

Ανώνυμου, “Διαμαρτυρία στο βρετανικό Μουσείο – Το αίτημα της βρετανικής επιτροπής στο νέο διευθυντή”, *Patris News*, 15/06/2024, <https://www.patrisnews.com/diamartyria-sto-vretaniko-moyseio-to-aitima-tis-vretanikis-epitropis-sto-neo-dieythynti/> (Τελευταία επίσκεψη: 11/08/2024)

Ανώνυμου, “This party’s not for turning”, *Returning Heritage*, 18/03/2023 <https://www.returningheritage.com/this-partys-not-for-turning> (Τελευταία επίσκεψη: 14/08/2024)

Διαδικτυακό Σεμινάριο ΕΚΠΑ: Δίκαιο Προστασίας Πολιτιστικής Κληρονομιάς Δ. Καλλινίκου, Π. Κοριατοπούλου (12/02/2024-29/05/2024).

Ινστιτούτο Συνταγματικών Ερευνών, (1999). *Η Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε Διεθνές κι Ευρωπαϊκό Επίπεδο*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας.

Λασκαράτος, Κ., (2021). *Πολιτισμός κι Εξωστρέφεια*, Αθήνα: Σιδέρης.

Πλάντζος, Δ., (2011). *Το νέο Μουσείο Ακρόπολης και η ελγινόποίηση των μαρμάρων του Παρθενώνα*. Πρακτικά Συμποσίου «Μουσείο Ακρόπολης: Ιδεολογία - Μουσειολογία – Αρχιτεκτονική», Μουσείο Μπενάκη.

Τζώρτζη, Κ., (2013). *Ο Χώρος στο Μουσείο. Η Αρχιτεκτονική συναντά τη Μουσειολογία*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Χαμηλάκης, Γ., (2012). *Το Έθνος και τα Ερείπια του*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

Beake, N., Wheeler, B. , “Rishi Sunak accuses Greek PM of grandstanding over Elgin Marbles”, *BBC*, 29/11/2023, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-67567544> (Τελευταία επίσκεψη: 04/08/2024)

Bennett, T., (1995). *The Birth of the Museum, History Theory, Politics*. Oxfordshire: Routledge.

Clogg, R., “Boris Johnson and the Parthenon Marbles”, *Ekathimerini*, 22/01/2023, <https://www.ekathimerini.com/opinion/1202884/boris-johnson-and-the-parthenon-marbles/> (Τελευταία επίσκεψη: 07/08/2024)

Dafoe, T., “New U.K. Prime Minister Liz Truss Says She Does Not Support Repatriating the Parthenon Marbles To Greece” *Artnet News*, 05/10/2022 <https://news.artnet.com/art-world-archives/new-u-k-prime-minister-liz-truss-says-she-does-not-support-repatriating-the-parthenon-marbles-to-greece-2186895> (Τελευταία επίσκεψη: 02/08/2024)

Geraki, P., (2012). *A Building's Building: The New Acropolis Museum*.

Hooper, J., Smith, H., “Greece talks tough on Parthenon marbles”, *The Guardian*, 30/03/2007, <https://www.theguardian.com/world/2007/mar/30/artnews.parthenon> (Τελευταία επίσκεψη: 24/08/2024).

Jenkins, T., (2016). *Keeping their marbles*. Oxford: Oxford University Press.

Labropoulou. L., “Parthenon fragments returned by the Vatican go on display in Greece”, *CNN*, 25/03/2023, <https://edition.cnn.com/style/article/vatican-return-parthenon-greece-scli-intl/index.html#> (Τελευταία επίσκεψη: 06/08/2024).

Legislation U.K., “British Museum Act 1963”, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1963/24> (Τελευταία επίσκεψη: 10/08/2024).

MacDonald, Sh., (2006). *Μουσείο και Μουσειακές Σπουδές, Ένας Πλήρης Οδηγός*, Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Maltezou, R., “Greece wants Parthenon Marbles back, Tsipras tells May”, *Reuters*, 26/06/2018, <https://www.reuters.com/article/world/greece-wants-parthenon-marbles-back-tsipras-tells-may-idUSKBN1JM2VL/> (Τελευταία επίσκεψη: 16/08/2024)

Matthes, E., (2017), *Repatriation and the Radical Redistribution of Art*.

Mason, C., “Sunak cancels Greek PM meeting in Parthenon Sculptures row”, *BBC*, 28/11/2023, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-67549044> (Τελευταία επίσκεψη: 03/08/2024).

Mulholland, H., “David Cameron rejects call to return Parthenon Marbles to Greece”, *The Guardian*, 22/06/2011, <https://www.theguardian.com/politics/2011/jun/22/cameron-rejects-return-parthenon-marbles-greece> (Τελευταία επίσκεψη: 20/08/2024).

Robertson, G., (2019). *Who Owns History?* Hull: Lefas Humanitas.

Schneider, C., (2004). *Diplomacy that Works: ‘Best Practices’ in Cultural Diplomacy*.

Smith, H., “Boris Johnson’s zeal to return Parthenon marbles revealed in 1986 article”, *The Guardian*, 18/12/2021, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2021/dec/18/boris-johnsons-zeal-to-return-parthenon-marbles-revealed-in-1986-article> (Τελευταία επίσκεψη: 18/08/2024)

Smith, H., “Greek fury at the Elgin Marbles”, *The Guardian*, 14/06/2009, <https://www.theguardian.com/world/2009/jun/14/elgin-marble-row-acropolis-museum-athens> (Τελευταία επίσκεψη: 22/08/2024).

Smith, H., “Keir Starmer open to return of Parthenon marbles, reports say”, *The Guardian*, 25/12/2023, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2023/nov/25/keir-starmer-open-to-return-of-parthenon-marbles-reports-say> (Τελευταία επίσκεψη: 24/08/2024).

Smith, H., “Turkey rejects claim Lord Elgin had permission to take Parthenon marbles” *The Guardian*, 7/06/2024, <https://www.theguardian.com/artanddesign/article/2024/jun/07/turkey-rejects-claim-lord-elgin-had-permission-to-take-parthenon-marbles> (Τελευταία επίσκεψη: 27/08/2024).

“The Parthenon Sculptures”, *The British Museum*, <https://www.britishmuseum.org/> (Τελευταία επίσκεψη: 17/08/2024).

Timpson, T., “Elgin Marbles: British Museum loan ‘an affront’ to the Greek people”, *BBC*, 05/12/2014 <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-30349730>

(Τελευταία επίσκεψη: 04/08/2024)

Titi, C., (2023). *The Parthenon Marbles and International Law*. New York: Springer Nature.

Trabucco, M., “A perfect, robot-carved copy of the Elgin Marbles will never hold the same magic as the original”, *Independent*, 24/03/2022, <https://www.independent.co.uk/voices/elgin-marbles-british-museum-robot-copy-b2043150.html>

(Τελευταία επίσκεψη: 10/08/2024)

Voudouris, Th., “UNESCO pressure intensifies to BM to return the Parthenon Sculptures, *Hellenic Electronic Center (HEC) For the Unification of the Parthenon Marbles*, 30/09/2021, <https://www.greece.org/blogs/marbles/> (Τελευταία επίσκεψη 12/08/2024)

Zeffman, H., Harrison, J., Mason, C., “Greece denies promising not to raise Parthenon Sculptures on UK visit”, *BBC*, 28/11/2023, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-67551732> (Τελευταία επίσκεψη: 05/08/2024)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ανάλυση όρων:

* Η UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) είναι ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος ιδρύθηκε στο Λονδίνο στις 16 Νοεμβρίου του 1945 με στόχο την παγίωση της

παγκόσμιας ειρήνης μέσα από την επικοινωνία των λαών με την εκπαίδευση, τις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες και τον πολιτισμό. Η ελληνική πολιτεία κύρωσε την ιδρυτική συνθήκη της UNESCO με το ν.δ. 184/1946 και αργότερα με τον ν. 1971/1991 κύρωσε τον Καταστατικό Χάρτη των Εθνικών Επιτροπών της UNESCO, οπότε και συστάθηκε Ελληνική Εθνική Επιτροπή για την UNESCO. Κυριότερος καταστατικός σκοπός της UNESCO είναι η διατήρηση, αύξηση και διάχυση της γνώσης, διασφαλίζοντας τη διατήρηση και την προστασία της παγκόσμιας κληρονομιάς των βιβλίων, έργων τέχνης και των μνημείων της ιστορίας και της επιστήμης ως προοπτική άσκησης του θεμελιώδους ανθρώπινου δικαιώματος για συμμετοχή στην πολιτισμική ζωή. Στο πλαίσιο αυτό η UNESCO έχει αναλάβει και διεκπεραιώνει σημαντικές πρωτοβουλίες για τη σύνταξη και υπογραφή μιας σειράς διεθνών συμβάσεων, οι οποίες αποσκοπούν στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από τη διεθνή κοινότητα. Σήμερα η UNESCO αριθμεί 196 χώρες-μέλη · το ανώτατο όργανό της είναι η Γενική Διάσκεψη, στην οποία συμμετέχουν αντιπρόσωποι από τα κράτη μέλη, διακυβερνητικοί οργανισμοί, διάφοροι παρατηρητές και κυβερνητικές οργανώσεις.

Ανακτήθηκε από: Διαδικτυακό Σεμινάριο ΕΚΠΑ: *Δίκαιο Προστασίας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, Δ. Καλλινίκου, Π. Κοριατοπούλου (12/02/2024-29/05/2024).

**** Corpus:** αντιπροσωπευτικό και αναγνωρισμένο σώμα γλωσσικού (ή άλλου) υλικού μίας περιόδου ή ενός δημιουργού.

Ανακτήθηκε από: Μπαμπινιώτης, Γ. , (2002). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας* (Β' έκδοση). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας. (Α' έκδοση: 1998)

******* Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση της Γρανάδας (1985) για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης, έχει κυρωθεί με το Ν. 2039/1992, και απέκτησε ισχύ στην Ελλάδα, υπερισχύουσα κάθε άλλης αντίθετης διάταξης νόμου δυνάμει του αρ. 28 του Συντάγματος. Με την υπογραφή της Σύμβασης της Γρανάδας και της ενσωμάτωσής της στο ελληνικό δίκαιο με τον ως άνω νόμο, επέρχεται μια σημαντική νομοθετική εξέλιξη στην προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς προς τις εξής κατευθύνσεις:

1. Υιοθετείται για την «αρχιτεκτονική κληρονομιά», ορισμός που περιλαμβάνει και τους τόπους, σε συνάφεια με τον ορισμό της Διεθνούς Σύμβασης του ΟΗΕ,

2. Αναγνωρίζεται η ανάγκη μέριμνας για την προστασία της,
3. Τίθενται νομικές διαδικασίες προστασίας της στους συμβαλλόμενους, όπως είναι ο έλεγχος αδειών, σχεδίων και μελετών για την κατεδάφιση, μετατροπή και ανέγερση νέων κτιρίων, η δυνατότητα των δημοσίων υπηρεσιών να ζητούν από τον ιδιοκτήτη να αναλάβει τις εργασίες και αν ο ιδιοκτήτης δεν είναι σε θέση να τις αναλαμβάνουν εκείνες καθώς και η δυνατότητα απαλλοτρίωσης προστατευόμενων ακινήτων,
4. Προβλέπεται οικονομική υποστήριξη των δημόσιων υπηρεσιών, θέσπιση φορολογικών μέτρων και ενθάρρυνση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας,
5. Λαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της φυσικής φθοράς των μνημείων, μέσω της επιστημονικής έρευνας,
6. Προβλέπονται κυρώσεις, όπως η κατεδάφιση νέων κτισμάτων παράνομων ή αποκατάσταση παλιών προστατευόμενων,
7. Καθιερώνεται νέα πολιτική προστασίας με την υποχρέωση υιοθέτησης πολιτικής «ολοκληρωμένης προστασίας», την ένταξη του θέματος στο πλαίσιο χωροταξικής, πολεοδομικής και περιβαλλοντικής πολιτικής, την ενθάρρυνση χρήσης παραδοσιακών τεχνικών και υλικών, με στόχο την προσαρμογή των παλιών κτιρίων σύμφωνα με τις σύγχρονες ανάγκες, την επισκεψιμότητα και τη συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών,
8. Προωθείται η συνεργασία Κράτους και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και ο θεσμός της χορηγίας,
9. Τονίζεται η σημασία της σχετικής πληροφόρησης, εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης,
10. Προβάλλεται η ανάγκη συντονισμού δράσεων των ευρωπαϊκών κρατών μέσω της ανταλλαγής εμπειριών και πληροφοριών πάνω σε μεθόδους καταγραφής, προστασίας, συντήρησης, έρευνας, καθώς της αμοιβαίας τεχνικής βοήθειας.

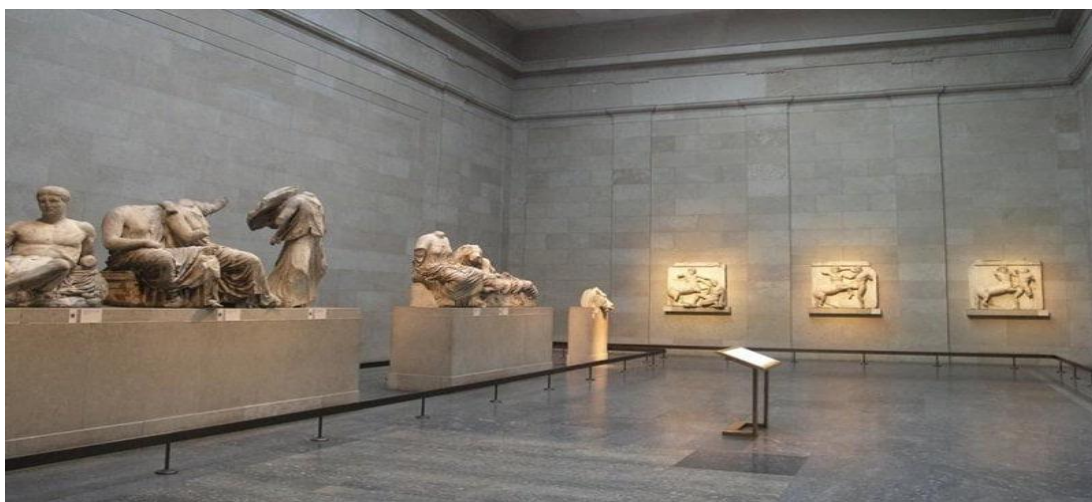
Επιπλέον, πριν την κύρωση της Σύμβασης της Γρανάδας, είχαν ψηφισθεί στην Ελλάδα για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς: α. ο Ν. 5351/1932 (ΦΕΚ Α' 275) «περί αρχαιοτήτων» και β. ο Ν. 1469/1950 (ΦΕΚ Α' 169) «περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830».

Ανακτήθηκε από: Αργίτη, Π. , «Μνημεία Πολιτιστικής Κληρονομιάς: διεθνείς συμβάσεις, κοινοτικές οδηγίες, ελληνική νομοθεσία», *ecopress*, 01/06/2022, <https://ecopress.gr/mnimeia-politistikis-klironomias/> (Τελευταία επίσκεψη: 30/08/2024)

ΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Εικόνα 1: Το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης
Φωτογραφία, Κοτσίασι Φιορέλα.

Εικόνα 2: Το Βρετανικό Μουσείο

Ανακτήθηκε από: Ανώνυμου, «Βρετανικό Μουσείο: Κλοπή εκατοντάδων αρχαιοτήτων – Ανάμεσά τους αντικείμενα της αρχαιοελληνικής συλλογής.» *e-dimosio*, 26/03/2024, <https://www.e-dimosio.gr/kosmos/220988/vretaniko-mousio-klopi-ekatonadon-archeotiton-anamesa-tous-antikimena-tis-archeoefflinikis-sillogis/> (Τελευταία επίσκεψη: 01/09/2024)

Εικόνα 3: Ο Βράχος της Ακρόπολης.
Φωτογραφία, Κοτσίασι Φιορέλα.